

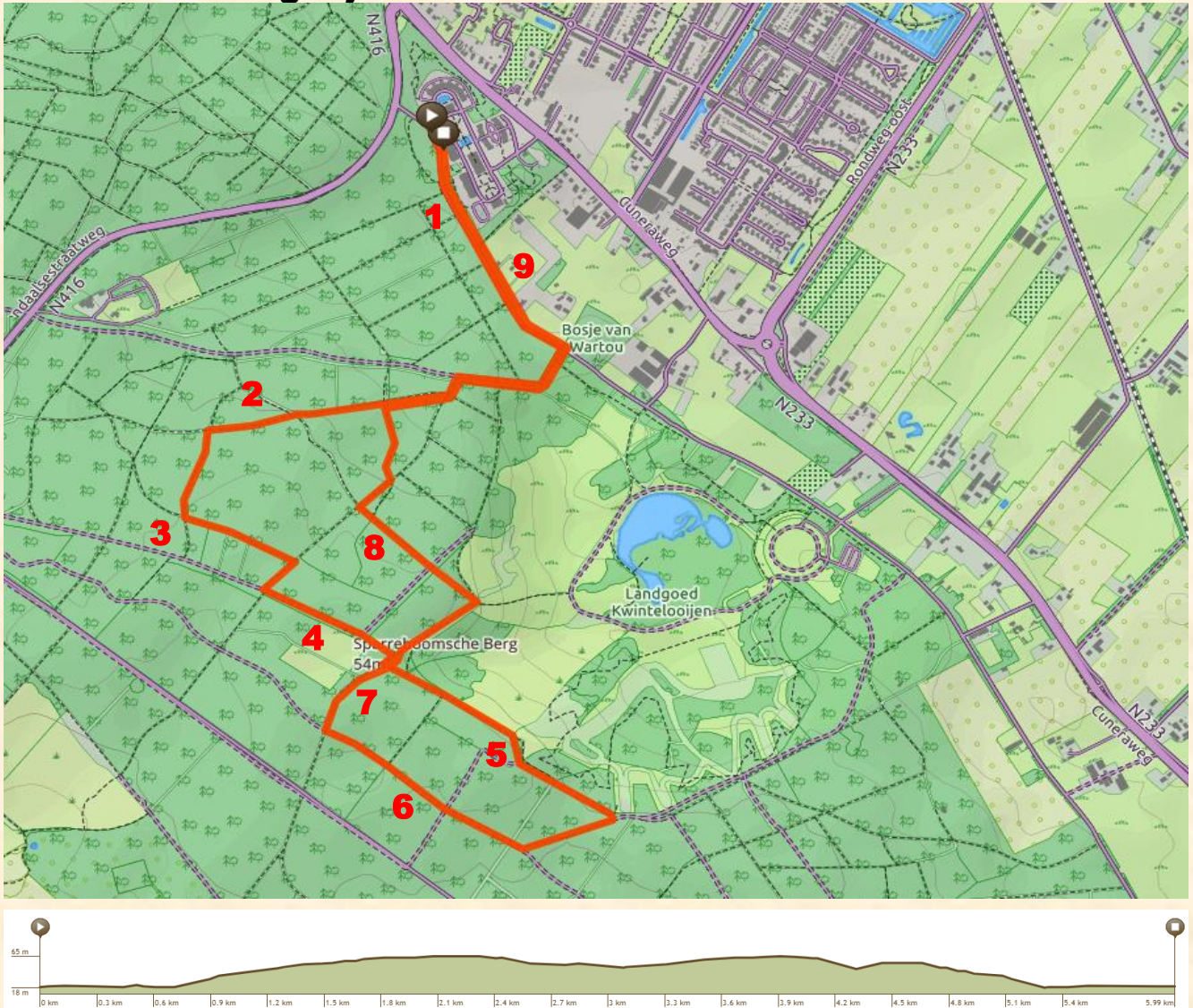
GEOPARK HEUVELRUG

(in ontwikkeling)

Heuvelrug Zuid - Op Geopad 084

30-07-2019

de Buurtse Berg bij Veenendaal

Route 6,0 km. Voor de GPS RouteYou versie, klik [hier](#).

1. Start bij de Oude Veensegrindweg via vrij onopvallend pad achter langs het terrein van het appartementencomplex Rhenendaal. Op deze plek aangekomen slaan we linksaf. De verharde weg scheidt de rechts van ons oprijzende stuwwal van de daar onderlangs gevormde waaiers smeltwaterafzettingen. Vlak bij de weg zal de aanwezigheid van de stuwwal aanvankelijk niet zo opvallen. We lopen namelijk eerst langs de nismvormige laagte tussen de plateaus van het Prattenburgse Bos en de Buurtse en Sparreboomse Berg. Even voorbij een knik van de weg bevindt zich de rand van de grote vroegere zandgroeve Kwintelooyen. Daarvan volgen we rechts even de rand.

2. Even later slaat het geopad andermaal rechtsaf om het westelijk van de groeve gelegen deel van de stuwwal te kunnen verkennen. We wandelen dan eerst even over de enigszins bochtige oude Galgenweg. Deze is op de plek van de groeve verdwenen. De weg liep van de Oude Veensegrindweg westwaarts naar een hoog deel van de stuwwal, waarschijnlijk in de richting van een vroeger galgenveld. Tussen de groeve en de ruim een kilometer westelijker lopende Veenendaalse

Straatweg is hij nog behouden gebleven. Op de Galgenweg slaan we zo spoedig mogelijk linksaf om bijna direct daarna de schoonheid van een monumentale laan te beleven. We volgen de laan rechts. Ze doorsnijdt een deel van het bosgebied dat lang heide bleef en spontaan dichtgroeide, wat nog aan de huidige vegetatie is te zien.

3. Na de laan vijfhonderd meter te hebben doorlopen biedt een kruising links de mogelijkheid de noordflank van de Sparreboomse Berg te bestijgen. Boven op de stuwwal draait de route vervolgens naar links om ons te laten speuren naar de kommetjes, die enkele kruinen van de rug verlevendigen. Het pad over de kruinen van de Sparreboomse Berg leidt naar een kruising om naar rechts te gaan. Honderd meter verderop bereiken we dan een kruising met een laan die een van de hoofdontsluitingen van het bosgebied is.

4. Op deze kruising gaat de route naar links. We komen dan terecht op een plateauachtig stuwwalgedeelte dat bekend is als de Buurtse Berg. We passeren enkele kleine welvingen die tot ruim 60 meter boven N.A.P. reiken. Op de eerste welving zien we rechts een ovale terreindepressie. Iets verderop draait de laan naar links, terwijl we zelf rechtuit doorlopen. Daar is opnieuw de voormalige groeve Kwintelooyen te zien. Die vertoont hier een opvallende uitstulping naar het westen. Ter plekke van deze 'uitham' heeft het ontgrondend bedrijfsleven zelfs een hap uit de kruin van de Buurtse Berg mogen halen, waarbij ook enkele kommetjes verdwenen.

5. Bijna recht voor ons volgt het geopad even de rand van de uitstulping. Na honderd meter verlaat de route de groeve door rechtsaf te slaan. Al snel daarna moeten we voor het verder volgen van het geopad links een vijfhonderd meter lang recht pad aflopen. Daar is een reeks west-oost georiënteerde reeks kuilen te zien. Aan het eind daarvan is de groevewand weer te zien. Vlak bij de bovenrand zijn op een heideterreintje enkele bankjes geplaatst. Het lange rechte pad komt uit op een halfverharde hoofdontsluiting van de bossen. Daar slaan we scherp rechtsaf.

6. De half verharde weg leidt naar een enigszins bochtige lange laan, die we naar rechts een halve kilometer gaan volgen. De laan loopt grotendeels vrijwel boven langs de zuidwestelijke flanken van de Buurtse Berg, waar we hier en daar een kommetje zien.

7. Wanneer we de bochtige laan vijfhonderd meter hebben afgelopen gaat het geopad bij een kruising met een andere hoofdweg naar rechts. Op een kruin van de Buurtse Berg is dan een markant bergje te zien. Bij onderzoek bleek dat een later opgehoogde grafheuvel te zijn. Bij het bergje knikt de route die we lopen iets naar rechts. Verderop is weer de westelijke 'uitham' van de vroegere groeve te zien. Daar loopt een laan met rode beuken enkele honderden meters boven langs de rand van de groeve. Vervolgens eindigt de laan abrupt, omdat ze grotendeels aan de ontgroning werd opgeofferd.

8. Bij het tegenwoordige uiteinde van de laan zijn enkele bankjes geplaatst. Daar gaat de route naar links, weg van de groeve. Via een recht bospad dalen we dan schuin over de noordflank van de Buurtse Berg enkele honderden meters af. Bij een kruising gaat het geopad rechtsaf. Langs een erosiegeultje lopend volgen we daarna links voor ons een pad om verder de helling af te dalen. Daarbij passeren we een dalletje. In de omgeving ervan zijn ook enkele kleine kommen en geulen te vinden. Even later bereiken we het deel van het traject dat we kort na het begin van de wandeling liepen.

9. Voor de terugkeer naar het startpunt wordt dit deel van de wandelroute nog eens in tegenovergestelde richting gelopen. Dit betekent dat we tweemaal achtereenvolgens rechts- en links afslaan. Daarna gaat de route via de verharde Oude Veensegrindweg weer naar het pad langs het terrein van het appartementencomplex Rhenendaal.

Toelichting

De Buurtse en Sparreboomse Berg leerden we kennen als een vrij imposant plateauachtig rugsysteem, dat zowel door microreliëf als enkele dalletjes wordt verlevendigd. Verder is het door een verscheidenheid aan vrij oude bosvegetaties begroeid.

Beide hoogten zijn kruinen van een nw-zo georiënteerd plateauachtig stuwwalgedeelte uit de voorlaatste ijstijd. Het bestaat uit overwegend grindrijke (rivier)afzettingen uit de Gelderse vallei die toen scholsgewijs door Scandinavisch landijs werden opgeschoven. Enkele zijtakken van het rugsysteem lopen in de richting van het rivierengebied.

De tot circa 60 meter boven N.A.P. reikende Sparreboomse Berg wordt aan de noordwestzijde door een pas en de grote nisvormige laagte van Rhenendael gescheiden van een iets lager stuwwalplateau. Smeltwater van het landijs voerde via de laagten van de stuwwal veel materiaal af. Zo werden de laagten tussen de ruggen van de stuwwal vergroot tot valleien. Ijssmeltwater was op de stuwwal waarschijnlijk ook verantwoordelijk voor het ontstaan van een aantal kommetjes en enkele geulen. Bovendien zorgde het smeltwater mogelijk voor de vorming van de dalletjes die op de noordoostelijke stuwwalflank te zien zijn.

De uiteindelijke vormgeving van deze dalletjes is echter verzorgd door smeltwater van de (sneeuw)ijsbedekkingen die in de laatste ijstijd mogelijk waren. Bij de Veenendaalse Grindweg gaat de noordoostelijke stuwwalflank over in het glooiende oppervlak van de waaierachtige afzettingen die het ijssmeltwater vormde bij de rand van de Gelderse Vallei. Bovenop de stuwwal herinnert een enkele grafheuvel aan de prehistorische mens.

Evenals andere gebieden met droge zandgronden werd de Utrechtse Heuvelrug sinds de bronstijd steeds meer ontbost en vele eeuwen overwegend als (gemeenschappelijke) graasgrond gebruikt. Steppe- en heidevegetaties gingen toen domineren, wat ook in het wandelgebied gebeurde.

Aan de noordoostkant van het wandelgebied zijn de Oude Veensegrindweg en Cuneraweg oude interlokale verbindingen. Die lopen respectievelijk vrijwel onderlangs de stuwwalflank en de daarbij gelegen smeltwaterwaaiers. Bij de twee wegen kwam gaandeweg veel agrarische bebouwing.

Aan de noordwestrand van het gebied is de Veenendaalse Straatweg een oude verbinding, die de stuwwal via een pas kruist. De Galgenbergweg is een voormalige oude verbinding van lokale betekenis; hij liep van de Oude Veensegrindweg naar het westen.

Omstreeks 1850 was het gebied van de Sparreboomse en Buurtse Berg nog bijna helemaal kaal, maar de laagte of nis van Rhenendael was al weer bebost. Enkele tientallen jaren later zou ook boven op de stuwwal bos worden geplant, dat overlangs door de kaarsrechte Defensieweg werd ontsloten. Het bos bij de Defensieweg zou later in de lengterichting door de aanleg van een bochtige laan aantrekkelijker worden gemaakt. In het zuidoostelijk deel van het bos ging een laan de Oude Veensegrindweg en Defensieweg verbinden.

Na de Tweede Wereldoorlog verloor de Buurtse Berg door grootschalige ontgronding zijn natuurlijke noordoostelijke flanken. Het verstedelijkte deel van de aangrenzende Gelderse Vallei wordt daardoor boven op de stuwwal hier en daar niet meer door hoog opgaand bos gemaskeerd.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeengekomen. Voor de foto's is de rechthebbende Stichting Geopark Heuvelrug i.o. of haar rechtsopvolger.